

HALLOWEEN. KÕIGI PÜHAKUTE ÖÖ. HINGEDE PÄEV

Tekst Tiina Klement

Oktoobrikuu alguses ilmusid poelettidele kõrvitsate ja pealuudega kaunistatud maiustused, mille kujundus on niivõrd pilkupüüdev, et ei saanud märkamata jääda. Pisut õövastavate piltidega, kuid suus mõnusalt praksuvate kommide ja šokolaadidega tahetakse märku anda, et lähenemas on Halloween.

Foto: Tiina Klement

Kooliõpilaste hulgas on Halloween populaarne, sest lastele meeldib ju kõik, mis on põnev ja müstiline.

31. oktoobri õhtul patseerivad juba meiegi tänavatel kummitused, luukered või nõiad, kes käivad ükselt uksele,

helistavad kella ja hüüavad: "Komm või pomm!" Nende „needusest“ saab end maiustustega vabaks osta.

Mõned inimesed seostavad Halloweeni lihtsalt kõrvitsatega. Kõrvitsasse uuristatakse nägu, pannakse sisse põlev küünal ning asetatakse aknalauale või kodusse. Meiegi noorem generatsioon hakkab seda traditsiooni üle võtma. Õnneks paljud meist teevad kõrvitsast siiski suppi, salatit või kooki ning suurem osa eestlastest ootab pingsalt, et Halloweeni õhtu mööda läheks ja saabuks 2. november, hingepäev, kui saab rahus lahkunuid mälestada. Nende vahele aga jääb veel üks tähtis püha, pühakutepäev, mis on iseäranis oluline katoliiklikus maailmas.

Sõna "halloween" pärineb tegelikult ingliskeelsest nimetusest *All Hallows' Eve* ("kõigi pühakute öö"), mida katoliku kirik tähistab suure pühana 1. novembril. Sõna ise on küll kristliku algupäraga, kuid arvatakse, et pühal endal on paganlikud juured, mis ulatuvad Kristuseeelsesse aega. Seda seostatakse iiri-keldi surnute jumala Shamhaini auks korraldatava festivaliga, mida peeti suve lõpul, kui aasta heledam pool lõppes ja algas pimedam poolaasta. Nende kalendri järgi algas aasta päevaga, mis vastab praegu meie 1. novembrile. Usuti, et sel ajal on piir nähtava ja nähtamatu maailma vahel kõige õhem, nii et hinged võisid vabalt nähtamatust nähtavasse maailma ilmuda. Sel ööl austati perekonna esivanemaid, samal ajal kui kurjad vaimud kõrvaldati. Inimesed kandsid kostüüme ja maske, et varjata end halbade vaimude eest ja vältida seeläbi kahju saamist. Öösel valmistati toitu nii elavatele kui ka surnutele. Süüdati lõkkeid, et aidata surnud hingi nende teekonnal ja hoida neid eemal elavatest.

Shamhainist sai aga Halloween pärast seda kui kristlikud misjonärid jõudsid keltide juurde ja neil õnnestus suuri muutusi läbi viia. Paavst Gregorius I andis misjonäridele välja juhendi, mis käsitles põlisrahvaste usku ja kombeid. Ta soovitas teha kõike rahumeelselt.

Põlisrahva kummardatavat puud ei käskinud ta maha raiuda, vaid hoopis Kristusele pühitseda. Misjonäride tegutsemine vähendas traditsioonilisi uskumusi, kuid ei kaotanud neid täielikult. Keltide usk üleloomulikkude püsis, kuid samal ajal hakkas katoliku kirik austama kristlikke pühakuid 1. novembril, et see varjutaks Shamhaini energia. Shamhainiga seotud uskumused ei kadunud aga kunagi päriselt. Sellest annab tunnistust Halloweeni tähistamine tänapäeva maailmas, kus on segunenud paganlik, kristlik ja kommertslik.

Surnute mälestamine on üks vanimaid kristlikke kombeid. Vanakirikus mälestati esmalt oma usu pärast tapetud märtreid. Kristlaste tagakiusamise lõppemise järel mälestati pühakuid – kristlasi, kes olid elanud eeskujulikkude elu. Tänapäeval on paljudel pühakutel oma tähtpäev. Meie kiriku pühaku Maarja Magdaleena päeva tähistatakse 22. juulil.

Luterlikus kirikus peetakse samuti pühakuid meeles, kuigi sel pole nii suur rõhk kui näiteks roomakatoliku kirikus. Pühakute päeval austame pühakuid sellepärast, et jäljendada nende usku ja häid tegusid. Kõigi pühakute päeva peeti seetõttu edasi ka pärast reformatsiooni.

Pühakutepäeva liturgiline värv on valge, mis tähistab kristlikku lootust ülestõusmisesse.

Seoses pühakutepäeva tähistamisega tekkis aga peagi vajadus mälestada kõiki surnud kristlasi. Roomakatoliku kirikus ja mõnedes teistes kirikutes on see päev 2. november. Eesti kirikus on 2. november saanud järjest suurema tähenduse ka nende jaoks, kes end kristlaseks ei pea. Seda päeva tuntakse laialt hingepäevana, kus uskumuse järgi tulevad surnud hinged oma lähedasi külastama. Kodudes, surnuaedades ja kirikutes süüdatakse küünlad, korraldatakse mälestuskontserte ja palutakse hinge-rahu nii enesele kui ka lahkunud lähedastele.

Hingepäev on ka Eesti rahvakalendris oluline püha. Vanasti hakkas hingepäev mõnel pool juba pärast mihkkipäeva. Vastupidiselt keltide pühast tulnud Halloweenile, mis peletab surnuid eemale kisa, lärmi ja koledate nägudega, ootasid eestlased hinged koju. Toad koristati, neile kaeti laud ja tehti ka sauna. Eestlaste jaoks on eluring olnud väga loomulik, ka surm ja surnud on samamoodi loomulikult olemas meie jaoks kuskil teispoosuses. Hinged pole vaja karta ja hirmutada, vaid vastupidi – suhtuda aupaklikult, oodata neid armastusega.

Kõigi pühakute öö ja hingepäeva traditsioon väljendab meie lootust igavesele elule. Jumalateenistuse liturgias laulame armulaul: „...taevas ja maa on täis Tema au“.

Foto: freepik.com